

STUDIJŲ DALYKO (MODULIO) APRAŠAS

Dalyko (modulio) pavadinimas	Kodas
Lietuvių kalbos dialektologija	

Dėstytojas / a (-ai)	Padalinys (-iai)
Koordinuojantis (-i): partnerystės prof. dr. Danguolė Mikulėnienė	Vilniaus universiteto Kauno fakultetas
Kitas / a (-i):	<i>Kalbų, literatūros ir vertimo studijų institutas</i> Muitinės g. 8, LT-44280

Studijų pakopa	Dalyko (modulio) tipas
Pirmoji	Individualiųjų studijų dalykas

Igyvendinimo forma	Vykdymo laikotarpis	Vykdymo kalba (-os)
Paskaitos, pratybos	Pavasario sem. (4, 6 sem.)	Lietuvių

Reikalavimai studijuojančiajam	
Išankstiniai reikalavimai: Kalbotyros įvadas, Bendrinė lietuvių kalba, Sociologija	Gretutiniai reikalavimai (jei yra):

Dalyko (modulio) apimtis kreditais	Visas studento darbo krūvis	Kontaktinio darbo valandos	Savarankiško darbo valandos
5	130 val.	52 val.: 16 val. paskaitų, 32 val. pratybų, 2 val. konsultacijų, 2 val. egzaminas	83 val.

Dalyko (modulio) tikslas		
Dalyko tikslas — supažindinti studentus su lietuvių tarmėtyros modeliu, tarmių tyrimo metodais, tarmių klasifikacijomis, lietuvių kalbos regioniniu variantiškumu XXI amžiuje, ugdyti jų gebėjimą tirti tradicines lietuvių tarmes ir naujas tarmines atmainas; ugdyti supratimą apie regioninę kalbos variantiškumą kaip kalbinį paveldą.		
Dalyko (modulio) studijų rezultatai	Studijų metodai	Vertinimo metodai
Išklausęs dalyką ir įvykdęs atsiskaitymus, studentas žinos ir mokės paaiškinti tradicinės dialektologijos ir dinamiškosios dialektologijos (geolingvistikos) ideologinius, teorinius ir	Probleminis dėstymas; literatūros skaitymas (studijavimas)	Apklausa raštu (atvirojo tipo klausimai)

metodologinius principus ir skirtumus; - išmanys bendrąją Lietuvos tarmėtyros modelį; - gebės paaiškinti regioninį kalbos variantiškumą ir jo kalbines bei nekalbines priežastis.		
- gebės apibūdinti tradicines lietuvių tarmes ir naujuosius geolektus, regiolektus; - gebės nagrinėti tarminį tekstą (atpažinti tarmę, paaiškinti tarminius požymius ir skirtumus nuo bendrinės kalbos); - mokės naudotis skaitmeniniais kalbinio paveldo ištekliais.	Probleminis dėstymas; literatūros skaitymas (studijavimas)	Egzaminas (klausymo testas ir praktinės tarmių atpažinimo užduotys)
- gebės savarankiškai rinkti ir pristatyti tarminę medžiagą; - bus pasirengęs savarankiškai gilinti regioninio kalbos variantiškumo žinias; - supras regioninio kalbos variantiškumo kaip kalbinio paveldo vertę.	Probleminis dėstymas; literatūros skaitymas (studijavimas); savarankiškas darbas; dialektologinis <i>tiesioginio stebėjimo</i> tyrimas.	Apžvalginis tarmėtyrinis tyrimas-projektas

Temos	Kontaktinio darbo valandos							Savarankiškų studijų laikas ir užduotys	
	Paskaitos	Konsultacijos	Seminarai	Pratybos	Laboratoriniai darbai	Praktika	Visas kontaktinis darbas	Savarankiškas darbas	Savarankiškai atliekamos užduotys
1. Tarmėtyros paradigma lietuvių kalbotyroje. Tarmėtyros objektas, tikslai, šaltiniai. Tradicinės dialektologijos ir dinamiškosios (multimodaliosios) dialektologijos	4			2			6	6	Paskaitų medžiagos analizė. Savarankiškas privalomosios ir

ideologiniai, teoriniai ir metodologiniai skirtumai. Perceptyvinė dialektologija. Geolingvistika. Šiuolaikiniai tarmių tyrimo metodai. Terminai. Lietuvių tarmėtyros teorinis modelis. Lietuvių tarmių tyrinėjimai.									papildomosios literatūros studijavimas.
2. Regioninis lietuvių kalbos variantiškumas. Tarmių klasifikacijos. Tarmių atsiradimo priežastys ir jų ryšys su visuomenės istorija. Svarbiausios lietuvių kalbos tarmių ypatybės ir jų susiformavimas.	2			2			4	10	Paskaitų medžiagos analizė. Savarankiškas privalomosios ir papildomosios literatūros studijavimas.
3. Aukštaičių tarmė. Bendrosios aukštaičių fonetikos ypatybės ir jų ploto skirstymas. Vakarų aukštaičių fonetikos ypatybės ir jų ploto skirstymas. Pietų aukštaičiai. Rytų aukštaičių fonetikos ypatybės ir jų ploto skirstymas. Slavų kalbų poveikis pietryčių pakraščio tarmėms.	2			14			16	16	Paskaitų medžiagos analizė. Savarankiškas privalomosios ir papildomosios literatūros studijavimas. Tarminių tekstų nagrinėjimas.
4. Žemaičių tarmė. Bendrosios žemaičių fonetikos ypatybės, jų ploto skirstymas. Žemaičių morfologijos ir leksikos ypatybės. Pietų žemaičiai – raseiniškiai ir varniškiai. Šiaurės žemaičiai – telšiškiečiai ir kretingiškiečiai. Vakarų žemaičiai.	2			8			10	12	Paskaitų medžiagos analizė. Savarankiškas privalomosios ir papildomosios literatūros studijavimas. Tarminių tekstų nagrinėjimas.
5. Paribio šnektos. Gyvosios paribio šnektos. Mirusios tarmės. Periferinės šnektos.	2			2			4	10	Paskaitų medžiagos analizė. Savarankiškas privalomosios ir papildomosios literatūros studijavimas. Tarminių tekstų nagrinėjimas.
6. Tarmių raida ir kaita XX amžiaus pabaigoje ir XXI amžiaus pradžioje. Tarmių santykis su bendrine kalba.	2			2			4	8	Paskaitų medžiagos analizė.

Naujieji tarminiai dariniai (geolektai, regiolektai). Stabilieji ir pereiginiai geolektai. Tarminiai požymiai ir tarmiškieji žymenys.									Savarankiškas privalomosios ir papildomosios literatūros studijavimas. Tarminių tekstų nagrinėjimas.
7. Lietuvių geolingvistikos perspektyva. Tarmiškumas ir vietiškumas. Kalbinis kraštovaizdis. Vietinių kalbos variantų palaikymas. Tarmių tekstynas. Tarmių atlasas. Interaktyvioji tarminės informacijos sklaida.	2			2			4	5	Paskaitų medžiagos analizė. Savarankiškas privalomosios ir papildomosios literatūros studijavimas.
Konsultacija		2					2		
Savarankiškas žinių sisteminimas ir ruošimasis egzaminui								16	Paskaitų medžiagos analizė. Savarankiškas privalomosios ir papildomosios literatūros studijavimas. Tarminių tekstų nagrinėjimo savarankiškas kartojimas.
Egzaminas							2		
Iš viso	16	2		32			52	83	

Vertinimo strategija	Svoris proc.	Atsiskaitymo laikas	Vertinimo kriterijai
Apklausa raštu (atvirojo tipo klausimai)	20	6 semestro savaitę	Apklausą raštu sudaro 5 atvirojo tipo teoriniai klausimai. Kiekvienas klausimas vertinamas 10 balų. Vertinama taip: 10 balų – visapusiškai atskleista klausimo esmė, parodytos apibendrintos žinios, vadovautasi teorinės literatūros įžvalgomis, parodytas gebėjimas kritiškai vertinti. 9 balai – atskleista klausimų esmė, parodytos apibendrintos žinios, aiškintos priežastys; 8 balai – parodytas sąryšinis žinojimas ir supratimas: esminės dalys susietos ir integruotos į visumą; 7 balai – parodytas daugiastrukūris žinojimas: susitelkta į keletą svarbių aspektų, tačiau ne visi tinkamai tarpusavyje susieti;

			6 balai – parodytas daugiastuktūris žinojimas: susitelkta į keletą svarbių aspektų, tačiau jie nėra tarpusavyje susieti; 5 balai – parodytas vienastruktūris žinojimas: atsakymai sutelkti į vieną aspektą, atsakymai remiasi faktų išvardijimu; 4–1 netenkinami minimalūs reikalavimai. Galutinis vertinimas – balų aritmetinis vidurkis.
Apžvalginis tarmėtyrinis tyrimas-projektas	30	Iki 16 semestro savaitės	Apžvalginis tarmėtyrinis projektas vertinamas 10 balų. Vertinami šie aspektai: <i>tiesioginio stebėjimo</i> instrumentų – pateikėjo ir punkto anketų – užpildymas (išsamumas ir tikslumas); gebėjimas įveikti <i>stebėtojo paradoksą</i>, atliekant <i>tiesioginio stebėjimo</i> tyrimą (t.y. renkant tarminę medžiagą); tarmių ypatybių anketos užpildymas (pirminės dialektologinės analizės tikslumas).
Egzaminas (klausymo testas ir praktinės tarmių atpažinimo užduotys)	50	Per sesiją	Egzaminą sudaro 10 praktinių užduočių: 2 tarminių tekstų klausymo užduotys, 8 tarminių tekstų atpažinimo užduotys. Kiekviena užduotis vertinama taip: 1 balas — tarminis tekstas atpažintas, skiriamosios ypatybės nurodytos; 0,5 balo — tarminis tekstas atpažintas; skiriamosios ypatybės nenurodytos; 0 balų — tekstas neatpažintas.

Autorius (-iai)	Leidimo metai	Pavadinimas	Periodinio leidinio Nr. ar leidinio tomas	Leidykla ar internetinė nuoroda
Privaloma literatūra				
Bacevičiūtė, Rima, Ivanauskienė, Audronė ir kt. (sud.)	2004	<i>Lietuvių kalbos tarmių chrestomatija</i>		Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla.
Čepaitienė, Agnė, Mikulėnienė, Danguolė	2022	<i>Tarmynas – Lietuvos vietinių kalbos variantų duomenų bazės modelis. Ko ieškoti, ką galima rasti ir kaip lengva juo naudotis</i>		Vilnius: Lietuvių kalbos institutas. http://lki.lt/e-publikacijos/
Girdenis, Aleksas	2000–2001	<i>Kalbotyros darbai</i> , t. 1–3		Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas
Lietuvių kalbos institutas	2022	LKI <i>Geolingvistikos portalas</i>		https://maps.lki.lt/portal/home/

Mikulėnienė, Danguolė, Meiliūnaitė Violeta (sud).	2014	<i>XXI a. pradžios lietuvių tarmės: geolingvistinis ir sociolingvistinis tyrimas (žemėlapiai ir jų komentarai)</i>		Vilnius: Briedis.
Mikulėnienė, Danguolė	2018 2025	<i>Lietuvių tarmėtyra: genezė, raida ir paradigmniai lūžiai. D. 1: Ikitarmėtyrinis laikotarpis. Lietuvių tarmėtyros pradžiai: tarmių skyrimas, tyrimų perspektyvų užuomazgos ir jų tipai. D. 2: Pregeolingvistinis ir geolingvistinis lietuvių tarmėtyros laikotarpiai. XX a. tarmėtyra: tyrimų tipai ir kryptys.</i>		Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
Mikulėnienė, Danguolė	2020	New trends in Lithuanian Dialectology: Multimodal Research Model.	<i>Acta Linguistica Lithuanica</i> 82, 11–33.	https://journals.lki.lt/actalinguisticalithuanica/article/view/1022/1397
Salys, Antanas	1992	<i>Raštai, t. 4: Lietuvių kalbos tarmės</i>		Roma: Lietuvių katalikų mokslo akademija.
Zinkevičius, Zigmas	1994	<i>Lietuvių kalbos dialektologija</i>		Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla.
Zinkevičius, Zigmas	2006	<i>Lietuvių tarmių kilmė</i>		Vilnius: Lietuvių kalbos instituto leidykla.
Papildoma literatūra				
Aliūkaitė, Daiva, Mikulėnienė, Danguolė, Čepaitienė, Agnė, Geržotaitė, Laura.	2017	<i>Kalbos variantiškumas ir jo vertinimas perceptyviosios dialektologijos požiūriu: variantų ir vietų vaizdiniai.</i>		Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
Aliūkaitė, Daiva, Mikulėnienė, Danguolė, Čepaitienė, Agnė, Brazaitienė, Laura.	2020	<i>Lietuvių kalbos variantai: tyrėjo ir paprastojo kalbos bendruomenės nario perspektyvos</i>		Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
Bakšienė, Rima, Čepaitienė, Agnė.	2017	Tarptautinės fonetinės abėcėlės taikymo lietuvių tarmių garsams galimybės.	<i>Baltistica</i> 52(1), 105– 135.	http://www.baltistica.lt/index.php/baltistica/article/view/2303
Crystal, David	2005	<i>Kalbos mirtis</i>		Vilnius: Tyto alba.

Kardelis, Vytautas	2021	<i>Arealinis tipologinis lietuvių tarmių kompleksiskumas</i>		Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
Mikulėnienė, Danguolė, Ragaišienė, Vilija ir kt.	2021	<i>Visos tarmės gražiausios.../ Tarmių medžiagos rinkimo instrukcija. Antras pataisytas ir papildytas leidimas.</i>		Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras.
Mikulėnienė, Danguolė, Čepaitienė, Agnė, Bakšienė, Rima, Geržotaitė, Laura, Kardelytė-Grinevičienė, Daiva, Leskauskaitė, Asta, Meiliūnaitė, Violeta, Vyniautaitė, Simona.	2019	<i>Dialektometrinis lietuvių tradicinių tarmių klasifikacijos pjūvis: žvalgomasis tyrimas.</i>		Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
Mikulėnienė, Danguolė, Stafecka, Anna ir kt.	2009	<i>Baltu valodu atlants•Baltų kalbų atlasas•Atlas of the Baltic languages. – Prospektas• Prospektas• A Prospect.</i>		Rīga-Vilnius.
Mikulėnienė, Danguolė; Stafecka, Anna ir kt	2012	<i>– Leksika 1: Flora • Leksika 1: Flora • Lexis 1: Flora.</i>		Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.
Morkūnas, Kazys (ats. red.)	1977, 1982, 1991	<i>Lietuvių kalbos atlasas</i>	T. 1, 2, 3	Vilnius: Mokslo.
Ramonienė, Meilutė, Gudavičienė, Eglė, Hilbig, Inga, Jakaitė-Bulbukienė, Kristina, Vilkienė, Loreta.	2022	<i>Sociolinguistinė Lietuvos panorama. Gyventojų nuostatos ir kalbinis elgesys.</i>		Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.